

## บทที่ 5

### สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาหาความสัมพันธ์เชิงทำนาย (Correlational predictive research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยทำนายความรักใคร่ผูกพันระหว่างบิดากับทารก ได้แก่ ความคาดหวังเพศของทารก พื้นอารมณ์ของทารก การรับรู้ความสามารถของบิดาในการเลี้ยงดูทารก และความสัมพันธ์ของกลุ่มสมรส กลุ่มตัวอย่าง คือบิดาที่มีบุตรอายุแรกเกิด ถึง 1 ปี ที่นำบุตรมารับวัคซีนที่คลินิกสุขภาพเด็กดี โรงพยาบาลศิรินคร ระหว่างเดือนพฤษภาคม ถึง มิถุนายน ปี พ.ศ. 2557 จำนวน 84 ราย เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของบิดา ทารก และครอบครัว แบบสอบถามพื้นอารมณ์ของทารก แบบสอบถามการรับรู้ความสามารถของบิดาในการเลี้ยงดูทารก แบบสอบถามความสัมพันธ์ของกลุ่มสมรส และแบบสอบถามความรักใคร่ผูกพันระหว่างบิดากับทารก มีค่าความเชื่อมั่นอัลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) เท่ากับ .76, .92, .89 และ .93 ตามลำดับ วิเคราะห์ข้อมูลด้วย การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พิสัย การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation) และ การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis) ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

#### สรุปผลการวิจัย

1. กลุ่มบิดาอายุมากที่สุดคือ 31- 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 47.61 รองลงมา คือ บิดากลุ่มอายุระหว่าง 20 – 30 ปี ร้อยละ 36.90 โดยมีอายุเฉลี่ยเท่ากับ 32.64 ปี ( $S.D.$  = 7.22, range = 20 - 52) และกลุ่มมารดาอายุ 20 – 30 ปี ร้อยละ 58.33 มีอายุเฉลี่ย 28.51 ปี ( $S.D.$  = 5.87, range = 18 – 43) ทั้งบิดาและมารดาส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 86.90 ระดับการศึกษาสูงสุดของบิดาและมารดา คือต่ำกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 66.70 และ 63.10 ตามลำดับ ส่วนใหญ่บิดาประกอบอาชีพพนักงานของบริษัท หรือโรงงานของเอกชน ร้อยละ 38.10 รองลงมา คือ อาชีพรับจ้าง ร้อยละ 34.50 และมารดาส่วนใหญ่ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทหรือโรงงานเอกชน ร้อยละ 27.40 รองลงมา คือ อาชีพค้าขายหรือธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ 23.80 ส่วนใหญ่มีรายได้ของครอบครัว ต่อเดือน 10,000 – 20,000 บาท ร้อยละ 33.30 รองลงมา รายได้ 20,001 – 30,000 ร้อยละ 25.00 ลักษณะของครอบครัวเป็นครอบครัวเดี่ยว ร้อยละ 67.90

ส่วนใหญ่คาดหวังต่อเพศบุตร ร้อยละ 52.40 ไม่มีประสบการณ์ในการดูแลเด็กอายุแรกเกิดถึง 1 ปี ร้อยละ 66.70 และช่วยภรรยาทำงานบ้าน ร้อยละ 91.70 สำหรับทารกส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 60.70 มีอายุระหว่าง 1 – 6 เดือน ร้อยละ 63.09 มีอายุเฉลี่ย 6.01 เดือน ( $S.D. = 3.32$ , range = 1 – 12) ส่วนใหญ่เป็นบุตรลำดับที่ 1 ร้อยละ 68.83

2. คะแนนพื้นอารมณ์ของทารก มีค่าคะแนนเฉลี่ย 87.54 ( $S.D. = 6.65$ , range = 72 – 106) คะแนนการรับรู้ความสามารถของบิดาในการเลี้ยงดูทารก มีค่าคะแนนเฉลี่ย 63.48 ( $S.D. = 8.56$ , range = 36 – 80) คะแนนความสัมพันธ์ของกลุ่มสมรส มีค่าคะแนนเฉลี่ย 72.15 ( $S.D. = 15.61$ , range = 28 – 104) ซึ่งหมายถึงความสัมพันธ์ของกลุ่มสมรส อยู่ในระดับปานกลาง คะแนนความรักใคร่ผูกพันระหว่างบิดากับทารก มีค่าคะแนนเฉลี่ย 118.26 ( $S.D. = 10.06$ , range = 93 – 130) ซึ่งหมายถึงความรักใคร่ผูกพันระหว่างบิดากับทารก อยู่ในระดับดี

3. พื้นอารมณ์ของทารก มีความสัมพันธ์กับความรักใคร่ผูกพันระหว่างบิดากับทารก ในทางบวก ระดับต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ( $r = .217, p < .05$ ) และการรับรู้ความสามารถของบิดาในการเลี้ยงดูทารกมีความสัมพันธ์กับความรักใคร่ผูกพันระหว่างบิดากับทารก ในทางบวก ระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ( $r = .519, p < .001$ ) ส่วนความคาดหวังเพศของทารก และความสัมพันธ์ของกลุ่มสมรส ไม่มีความสัมพันธ์กับความรักใคร่ผูกพันระหว่างบิดากับทารก ( $p > .05$ )

4. การรับรู้ความสามารถของบิดาในการเลี้ยงดูทารก เป็นตัวทำนายที่ดีที่สุดเพียงตัวเดียวที่สามารถทำนายสัมพันธภาพระหว่างบิดากับทารกได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ร้อยละ 27 ( $F_{1,83} = 30.262, p < .001$ )

## อภิปรายผล

จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลได้เรียงลำดับดังนี้

1. ความรักใคร่ผูกพันระหว่างบิดากับทารกมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 118.26 ( $S.D. = 10.06$ , range = 93 – 123) หมายถึง สัมพันธภาพระหว่างบิดากับทารกอยู่ในระดับดี ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีของ Klaus and Kennell (1982) ซึ่งอธิบายว่า ความรู้สึกรักใคร่ผูกพัน เป็นสัญชาตญาณภายในจากการตอบสนองต่อความต้องการของบุตร เป็นการแสดงออกในขณะที่มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องค่อยเป็นค่อยไป จนกลายเป็นลักษณะที่มีความพิเศษ ลึกซึ้ง คงทน ถาวร และจะมีมากขึ้นเมื่อมีการรับรู้ทางอารมณ์ พฤติกรรมการแสดงออกต่อความรักใคร่ผูกพัน ได้แก่ การสัมผัส (Touch) การมองสบตา (Eye-to-eye contact) การได้ยิน (Voice) การเคลื่อนไหวตามจังหวะ (Entrainment) การได้กลิ่น (Odor) และความอบอุ่นของร่างกาย ซึ่งความรู้สึกรักใคร่ผูกพันจะพัฒนาไปยังบุคคลที่ใกล้ชิดได้ วิทยารจะให้ความสำคัญกับบุคคลรอบตัว แต่จะให้ความสนใจเป็นพิเศษ

กับบุคคลที่มีความใกล้ชิดมาก ๆ ดังเช่นการศึกษาของ Erlandson et al. (2008) ที่พบว่าบิดาที่รับรู้ปฏิกิริยาการตอบสนองของบุตร และให้การดูแลบุตรตั้งแต่แรกเกิด บิดาก็จะมีบุคลิกภาพที่อ่อนโยนขึ้น และตอบสนองความต้องการของบุตรได้ โดยความรักใคร่ผูกพันจะเกิดขึ้นได้ทันที ตั้งแต่บิดาเห็นทารก ได้สบตา บิดารู้สึกรัก อยากอยู่ใกล้บุตร ต้องการปกป้องทารก (Birgitta et al., 2008) สอดคล้องกับการศึกษาของ Hjelmstedt and Collins (2010) ที่พบว่า บิดาที่ได้ใกล้ชิดกับบุตร ได้มีส่วนในการเลี้ยงดูบุตร อุ้มบุตร พุดคุยหยอกล้อ บิดารู้สึกรักใคร่ผูกพันกับบุตรได้เร็ว ขึ้นกับบุตร ซึ่งในการศึกษครั้งนี้บิดาส่วนใหญ่มีบุตรคนแรก จึงอาจมีความรู้สึกตื่นเต้น ดีใจ ต้องการเรียนรู้พัฒนาการของบุตร และลักษณะครอบครัวของบิดากลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่เป็นครอบครัวเดี่ยว ร้อยละ 67.90 (ตารางที่ 2) บิดาจึงมีโอกาสดำเนินชีวิตกับบุตรมาก ได้เรียนรู้พฤติกรรมของบุตร และตอบสนองความต้องการของบุตรได้ ทำให้มีสัมพันธภาพระหว่างบิดาและบุตรสูง

2. พื้นอารมณ์ของทารกมีความสัมพันธ์ทางบวกกับสัมพันธภาพระหว่างบิดากับทารก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ( $r = .217, p < .05$ ) หมายความว่า ทารกที่มีพื้นอารมณ์เหมาะสมมาก เป็นลักษณะเลี้ยงง่าย สัมพันธภาพระหว่างบิดากับทารกเป็นไปในทางที่ดีด้วย เป็นไปตามแนวคิดของ Sroufe (1977) ที่กล่าวว่าพื้นอารมณ์ของทารกเป็นการแสดงออกของพฤติกรรมของทารก ถ้าสิ่งที่เด็กรับรู้ เป็นสิ่งที่ทำให้เด็กเรียนรู้ ผ่อนคลาย ทำให้เด็กมีพื้นอารมณ์ที่ดี เป็นเด็กเลี้ยงง่าย จะมีอารมณ์ดี ร่าเริงแจ่มใส ปรับตัวต่อสิ่งแวดล้อมได้ง่าย มีการแสดงออกที่สม่ำเสมอ ที่จะสื่อไปยังผู้เลี้ยงดู ทำให้บิดาผู้เลี้ยงดูเด็ก เข้าใจพฤติกรรมของเด็กได้ง่าย มีการโต้ตอบ ตอบสนองต่อความต้องการของทารกได้ดี เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างบิดากับทารก ทำให้มีความรักใคร่ผูกพันระหว่างบิดากับทารกเป็นไปในทิศทางดี สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Murray (2013) ที่พบว่า เด็กที่เลี้ยงง่าย ปรับตัวต่อสภาพแวดล้อมได้ง่าย มีการแสดงออกของพฤติกรรมอย่างสม่ำเสมอ ทำให้บิดาตอบสนองความต้องการของบุตรได้ มีความรักใคร่ผูกพันกับบุตรดีด้วย แต่ถ้าทารกเป็นเด็กเลี้ยงยาก ปรับตัวได้ยาก บิดาก็จะเกิดความเครียด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สุภาณี ไกรกุล และคณะ (2552) ที่พบว่า เด็กที่มีลักษณะเป็นเด็กเลี้ยงยาก ส่งผลให้สัมพันธภาพระหว่างบิดากับทารกน้อยลง

3. การรับรู้ความสามารถของบิดาในการเลี้ยงดูทารกมีความสัมพันธ์ทางบวกกับสัมพันธภาพระหว่างบิดากับทารก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ( $r = .519, p < 0.001$ ) และเป็นปัจจัยเดียวที่สามารถทำนายความรักใคร่ผูกพันระหว่างบิดากับทารกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ร้อยละ 27 ( $F_{1, 83} = 30.262, p < .001$ ) หมายถึง บิดาที่มีการรับรู้ความสามารถของตนเองในการเลี้ยงดูทารกมาก ส่งผลให้มีความรู้สึกรักใคร่ผูกพันต่อทารกที่ดีด้วย เป็นไปตามแนวคิดของ Froman and Owen (1989) ที่กล่าวว่า บิดาที่รับรู้ความสามารถ มีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองในการเลี้ยงดูทารก บิดาจะสามารถให้การตอบสนองทารกได้อย่างเหมาะสม ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และการ

ส่งเสริมพัฒนาการ สามารถป้องกันอันตรายที่อาจเกิดขึ้นกับทารก รับรู้เกี่ยวกับทักษะในการดูแลทารก สามารถอุ้ม สัมผัส พูดยุยหอยก้อกับทารก ทำให้บิดามีความรู้สึผูกพันกับทารก รักต้องการดูแลทารก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ นงคราญ ศรีสง่า และคณะ (2553) ที่พบว่าบิดาที่มีความสามารถในการเลี้ยงดูทารก ได้โอบอุ้มทารก มีพฤติกรรมที่อ่อนโยนขึ้น ส่งผลให้มีความรักต่อบุตร ต้องการปกป้อง ดูแลบุตร และสอดคล้องกับการศึกษาของ รัชณี แสงสว่าง (2553) ที่พบว่าบิดาที่สามารถอุ้มบุตร กอดบุตรเลี้ยงดูบุตร ทำให้มีความผูกพัน รักใคร่ ต่อบุตรสูง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Finley and Kari (2011) พบว่าการรับรู้ความสามารถของบิดา ช่วยให้บุตรมีพัฒนาการทางด้านอารมณ์ที่เหมาะสม และมีความสัมพันธ์กับความรักใคร่ผูกพันระหว่างบิดากับบุตรได้แน่นแฟ้นขึ้น และสอดคล้องกับการศึกษาของ Sansiriphun, Kantaruksa, Klunklin, Baosuang, and Jordan (2010) พบว่า บิดาที่มีการรับรู้ความสามารถของตนเอง จะมีความมั่นใจที่จะดูแลบุตร ให้ความใกล้ชิด และตอบสนองความต้องการ ได้อย่างเหมาะสม ทำให้มีความรักใคร่ผูกพันต่อบุตรมากกว่าบิดาที่ขาดความมั่นใจในความสามารถของตนเอง

4. ความคาดหวังเพศของทารก ไม่มีความสัมพันธ์กับความรักใคร่ผูกพันระหว่างบิดากับทารกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ( $r = .135, p > .05$ ) หมายถึง บิดาที่คาดหวังเพศของบุตร หรือบิดาที่ไม่ได้คาดหวังต่อเพศของบุตรไม่มีผลต่อความรักใคร่ผูกพันระหว่างบิดากับทารก ซึ่งแตกต่างจาก Venneziano (2014) ที่พบว่า ในสังคมอเมริกัน บิดาจะคาดหวังเพศของบุตรเป็นชายมากกว่าหญิง และเมื่อมีบุตรชาย บิดาจะใช้เวลาอยู่กับบุตรมากกว่า ดูแลในเรื่องของการอาบน้ำ เปลี่ยนเสื้อผ้า และเล่นกับบุตร มากกว่าบุตรสาว ซึ่งความใกล้ชิดเหล่านี้ส่งผลให้บิดาเกิดความรักใคร่ผูกพันต่อบุตรได้ง่าย เช่นเดียวกับการศึกษาของ Lamb (1997) พบว่า บิดาจะชอบทารกเพศชายและมีความใกล้ชิดกับทารกเพศชายมากกว่าทารกเพศหญิง แต่ในการศึกษาครั้งนี้ ความคาดหวังเพศของทารกไม่มีความสัมพันธ์กับความรักใคร่ผูกพันระหว่างบิดากับทารกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อธิบายได้ว่า บิดาส่วนใหญ่มีบุตรคนแรก ร้อยละ 68.83 (ตารางที่ 3) ดังนั้นการได้บุตรเพศใดก็ตามจึงอาจไม่มีผลต่อความรู้สึกรักใคร่ผูกพันต่อบุตร และด้านสาธารณสุขที่มีการรณรงค์ให้มีการฝากครรภ์ และอัลตราซาวด์เพศของบุตรตั้งแต่ในระยะตั้งครรภ์ จึงทำให้ทราบเพศของบุตรตั้งแต่ในระยะตั้งครรภ์ เกิดการยอมรับบุตรได้ง่ายขึ้น เกิดความรักความผูกพันต่อบุตรตั้งแต่ในครรภ์ (Klaus & Kennell, 1982) ดังนั้นเมื่อบุตรเกิดมา ไม่ว่าจะเป็นเพศใด บิดาสามารถสร้างความรักความผูกพันได้ทันที

ความสัมพันธ์ของกลุ่มสมรสไม่มีความสัมพันธ์กับความรักใคร่ผูกพันระหว่างบิดากับทารกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ( $r = .204, p > .05$ ) ซึ่งแตกต่างกับการศึกษาของ นวพร มามาก และคณะ (2550) ที่พบว่าการมีส่วนร่วมของบิดาในการช่วยเหลือภรรยา ร่วมกันเลี้ยงดูบุตร ส่งผลให้สัมพันธ์ภาพระหว่างบิดามารดาสูง และเกิดความรักใคร่ผูกพันระหว่างบิดามารดาและบุตร และ

แตกต่างกับ กับการศึกษาของ สุริย์ ล่ำร้อง (2552) ที่พบว่าบิดามารดาที่มีสัมพันธภาพต่อกันดี ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จะส่งผลให้ความรักใคร่ผูกพันต่อบุตรดีด้วยเช่นกัน แต่ในการศึกษาครั้งนี้ ความสัมพันธ์ของคู่สมรสไม่มีความสัมพันธ์กับความรักใคร่ผูกพันระหว่างบิดากับทารกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อธิบายได้จากตารางที่ 8 พบว่าตัวแปรความสัมพันธ์ของคู่สมรสมีความสัมพันธ์กับตัวแปรการรับรู้ความสามารถของบิดาในการเลี้ยงดูทารกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ( $r = .408, p < .001$ ) ซึ่งถึงแม้ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้ง 2 ไม่สูงมากแต่ก็อาจทำให้ตัวแปรความสัมพันธ์ของคู่สมรสไม่มีความสัมพันธ์กับความรักใคร่ผูกพันระหว่างบิดากับทารกได้

### ข้อจำกัดการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่มารับบริการ ณ โรงพยาบาลสิรินธรเพียงแห่งเดียว และการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง เป็นการคัดเลือกแบบสะดวก จึงมีข้อจำกัดในการอ้างอิงไปยังกลุ่มประชากร

### ข้อเสนอแนะ

1. ด้านการปฏิบัติการพยาบาล สามารถนำผลการศึกษาไปใช้ในการจัดกิจกรรมการพยาบาลเพื่อส่งเสริมความรู้สึกรักใคร่ผูกพันระหว่างบิดากับทารก โดยส่งเสริมให้บิดารับรู้ว่าตนเองมีความสามารถในการเลี้ยงดูบุตร โดยเริ่มตั้งแต่ระยะตั้งครรภ์ ควรเตรียมให้บิดามีส่วนร่วม เช่น การเตรียมของใช้กับบุตร การส่งเสริมพัฒนาการของบุตรตั้งแต่ในครรภ์ การพูดคุยกับบุตร เป็นต้น ในระยะหลังคลอด ควรการสอนบิดา เกี่ยวกับการอุ้มบุตรที่ถูกต้อง การอาบน้ำ การสถานที่ให้บิดามีความเป็นส่วนตัว สอนเกี่ยวกับพฤติกรรมของทารก เช่น เมื่อทารกหิว ต้องการนอน พัฒนาการของทารก และการรับวัคซีนตามวัยของทารก หลังจำหน่าย ควรมีการส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการติดตามเยี่ยมบ้าน การให้คำปรึกษาเมื่อบิดาต้องการ อย่างต่อเนื่องในวัยต่อไป เพื่อให้บิดาเกิดความมั่นใจ ในการตอบสนองความต้องการของบุตร มีความผูกพันที่แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

2. ด้านการวิจัย สามารถนำผลการศึกษาลงไปศึกษาต่อเนื่องในการทดลอง เกี่ยวกับการส่งเสริมความรักใคร่ผูกพันระหว่างบิดากับทารก เช่นการจัดโปรแกรมเกี่ยวกับการส่งเสริมความรักใคร่ผูกพันระหว่างบิดากับทารก เป็นต้น